

Znaménka

Interpunkční znaménka – znaménka, která slouží k členění vět a souvětí, naznačení přestávek atd.

Tečka, dvojtečka, čárka

Ve většině případů se sází tečka, čárka, dvojtečka, vykřičník či otazník za předcházející slovo, za nimi následuje normální mezerová mezera. Následují-li dvě interpunkční znaménka po sobě, neoddelují se od sebe mezerou. Pokud končí věta zkratkou apod., píše se pouze jedno interpunkční znaménko.

Při sazbě matematických výrazů se tečka (krát), dvojtečka (děleno) a další oddělují mezerou z obou stran.

Tečka je určena především k vyznačení konce věty, nesází se ze zásady u nadpisů a popisků obrazových reprodukcí. Používá-li se v sazbě anglofonních jazyků ve smyslu desetinné čárky (tečky), sází se z obou stran bez mezer. Taktéž při označení kapitoly (1.3.3) apod. Více již na názorných ukázkách.

Příklady:

Napsal jsem větu a zakončil ji tečkou. Nyní napíši „přímou řeč“: „Ano, to je ona slíbená věta!“

Rád si pochutnám na pravé domácí slanině, vyuzené klobásce atd.

Jsem si více než jistý, že sto metrů neuběhnu za méně než 5,5 sekund.

Miluji vodku s tonicem v poměru 4 : 1.

Naši zdolali těžkého soupeře 2:1.

Paralympik dokončil závod v čase 22:12,56.

Pro vykřičník a otazník platí prakticky totožná pravidla jako pro uvedená znaménka.

Spojovník (divis)

Funkcí spojovníku je (logicky) spojovat výrazy nebo části slova. Je dlouhý 1/3 čtverčíku a sází se **vždy** bez mezer těsně k přiléhajícím slovům. V češtině též platí, že rozdělí-li se výraz v místě spojovníku, opakuje se znaménko i na dalším řádku. Je posazen v polovině střední výšky písma, na klávesnici se nachází tam, kde většina lidí hledá pomlčku.

Příklady:

chcete-li, mám-li, Brno-město, Ostrava-Poruba, slovník česko-anglický, sado-maso...

Dělení spojovníku

Již pět let bydlím v Ostravě-

-Porubě

Pomlčka

Až neuvěřitelně často se sází místo pomlčky spojovník a téměř to vypadá, že se jedná o shodné znaky. Není tomu tak. Pomlčka na počítači má délku poloviny čtverčíku (tzv. krátká neboli půlčtverčiková) nebo celého čtverčíku (tzv. dlouhá neboli čtverčiková). Značí delší přestávku v řeči, může uvozovat přímou řeč, zastupovat opakovací znaménko, značit celé peněžní hodnoty apod., přičemž v uvedených případech platí pro její sazbu různá pravidla.

Dříve se často používala dlouhá pomlčka i v beletrii, což dnes vidíme jen výjimečně. Jednoduché pravidlo by mohlo znít, že půlčtverčiková pomlčka se lépe vyjímá v beletrii, kdežto čtverčiková v akcidenční sazbě a poezii. Vždy však jednotně v celém textu.

Vzpomínají na nás — jestli vůbec — ne na zbloudilé

Vášnivě duše ale jen

Na duté lidi

Přestávka v řeči

Zde se pomlčka odděluje základní mezislovní mezerou. Nesmí stát na začátku řádku (na konci ano), interpunkce se sází hned za pomlčku bez mezery.

Příklady:

Mám rád maso – to jsem celý já – ale co na to mé tělo za pár let?
Slezte z toho lustru Donalde, vidím vás, nebo –!

Uvozování přímé řeči

Uvozuje-li pomlčka přímou řeč, může se vyskytovat na začátku řádku, ale většinou se odsazuje zarážkou a od prvního slova se odděluje pevnou mezerou – to proto, aby při sazbě do bloku, kde se dynamicky mění mezislovní mezery, začínala přímá řeč vždy na stejném místě pod sebou.

Příklad:

V tom se vedle ženy objevil polonahý muž svítící svaly na pažích a zařval:

– Honzo domů!

Kluk se po tomto zvolání ledabyly zvedl, aniž pohlédl vzhůru, kopl do tunelu, plivl na místo, kde seděl, a zakřičel:

– Už du, maminečko! a pro sebe dodal: – Abyste se neposrali! Pak se rozběhl přes ulici do domu.

Opakování výrazu

Často v seznamech nebo rejstřících. Odděluje se od následujícího slova neměnnou mezerou. Místo pomlčky se též může použít znak tilda (vlnovka).

Příklad:

Salám Uherák

– Vysočina

– Paprikáš

– Junior

Celá peněžní jednotka

Pomlčka zastupuje dvě nuly výhradně u celých čísel a sází se bez mezery za desetinnou čárku. Označení měny se sází před hodnotu, pokud se jedná o celé číslo, následuje za ní.

Správně

Dostal jsem kapesné 50 Kč.

Ostravské klobásky koupíte za Kč 85,–.

Zbylo mi jen Kč 22,50.

Chybně

Nemohu si dovolit dát za 10° pivo 28,– Kč.

Mám totiž v peněžence Kč 22,50,–.

Výčet

Pomlčka (nebo jiný grafický symbol) může zastupovat odrážku ve výčtu.

Příklad:

Dnešní nabídka:

– sádlo

– máslo

– pivo

– limo

Pomlčka ve smyslu od do, až, versus...

Sází se zásadně bez mezer, nesmí být na začátku ani na konci řádku. Pokud tak řádek vychází a nemáme možnost, jak se tomuto vyhnout, je nutné nahradit pomlčku slovním výrazem.

Příklady:

Otevřeno 8.00–20.00 hodin

V současnosti vážím 70–90 kilogramů.

Na zápas Česko–Maďarsko jsem nebyl vůbec zvědavý.

Vždy jsem miloval dvojici Laurel–Hardy.

Otevřeno 8.00

až 20.00 hodin

V současnosti vážím 90

až 95 kilogramů.

Na zápas Česko

v. Maďarsko jsem nebyl vůbec zvědavý.

Vždy jsem miloval dvojici Laurel

a Hardy.

Přestože na klávesnici není pomlčka zdánlivě dostupná, dá se vyvolat klávesovou zkratkou.

Windows: čtverčiková pomlčka Alt+0151, půlčtverčiková Alt+0150.

Mac: čtverčiková pomlčka Option+Shift+., půlčtverčiková Option+..

Výpustka, tři tečky, trojtečka

Sazba tzv. trojtečky je do jisté míry komplikovaná. Dostupná literatura se ve výkladu výrazně liší, předkládám proto interpretaci, ke které jsem došel na základě studia a konzultací na různých místech. Na úvod je třeba upozornit, že se jedná o samostatný znak. Tři tečky oddělené tenkou mezerou se používají v krajním případě – pokud konkrétní font znak neobsahuje. Ve Windows jej zapíšeme kombinací kláves **Alt+0133**. Rozlišujeme dva základní významy:

a) Aposiopese – nedokončená věta, myšlenka, vzrušená řeč nebo pomlka

Užívá se často pro větší dramatičnost děje v beletrii či poezii, naznačuje vzrušenou, přerývanou řeč, nebo nutí k dalšímu zamyšlení. Sází se z obou stran oddělena zúženou mezerou (1/6 čtverčíku). Výjimka nastává v případě, že sousedí s dalším interpunkčním znaménkem. Za výpustku na konci věty se již tečka nesází. Teoreticky vzato by mezery kolem výpustky měly řešit kerningové páry v konkrétním fontu, má zkušenost tomu moc nenasvědčuje.

...|mnou si budeš zdobit|...|své vlasy|...
Snad už jen vzít si život má smysl|...!
Máš rád tanec, hudbu, zpěv,|...?

Až na výjimky kolem trojtečky sázíme zúženou mezeru

b) Elipsa neboli výpustka

Výpustku ve smyslu vynechání části textu je vhodné odlišit od Aposiopese. Užívá se k tomu její uzavření do kulatých nebo hranatých závorek. Závorky se od okolního textu oddělují základní mezerou, uvnitř závorek se mezery nepíší.

Část textu (...) a jeho pokračování.

Také část textu [...] a zase pokračování.

Výpustka uvnitř závorek

Uvozovky

Klasické dvojité české uvozovky se dle svého tvaru nazývají 99 66. Kromě nich je možno použít jednoduché 9 6 (, ') nebo takzvané obrácené francouzské (» «). Oblíbený znak " je značkou míry palce nebo časového údaje ve vteřinách (nebo také tzv. programátorské uvozovky).

„Klasické české dvojité uvozovky“ ,Jednoduché uvozovky‘ »Obrácené francouzské uvozovky«

*Přípustné uvozovky
v českém jazyce*

Příklady:

„Přímou řeč obvykle nalezneme uvnitř ‚uvozovek‘.“
„...a tyto uvozovky mohou nabývat »různých« podob.“

Pozor na sazbu cizích jazyků. Existují rozličné varianty uvozevek. Například v anglofonních zemích se setkáme s horními uvozovkami 66 99. Vždy je nutné seznámit se s pravidly sazby dané země.

Závorky

Závorky se sázejí bez mezer k větám a výrazům, které „obalují“. Nejvíce obvyklé jsou kulaté závorky (), ostatních se využívá spíše sporadicky: [] { } / / < >.

Příklady:

Je neskonale krásné zakousnout se do uzeného masa (z dědečkovy domácí udírny). To vám (zpěněné) sliny na jazyku cvičí spartakiádu!

Stupeň

Stupeň se standardně odděluje od předcházejícího slova mezerou o šířce 1/4 čtverčíku. Je-li však ve smyslu přídavného jména, sází se bez mezery. Výjimkou je stupeň jako jednotka úhlu, údaj stupeň–minuta–vteřina se sází se bez mezer.

Příklady:

Venku je necelých 7 °C
Nejvíce mu chutná na 12° pivo (dvanáctistupňové)
Otcova facka mne zasáhla v úhlu 45°
Otcova facka mne zasáhla v 45° úhlu (pětačtyřicetistupňovém)
Má milá se mi večer nastavila pod úhlem 75°26'40"

Lomítko

Lomítko se obvykle sází bez mezer k přiléhajícím výrazům. Jsou-li tyto zkratkami, tečka se vypouští. Často se používá v internetových odkazech. Pokud odděluje výrazy ve výčtu, odděluje se z obou stran mezerami.

Příklady:

Jel jsem na motocyklu rychlostí 65 km/h.
Školu jsem opustil ve školním roce 2000/2001.
Tento dokument naleznete na adrese <http://www.typomil.com/sazba/interpunkce.htm>.

Ale:

Naše nabídka: šunka / ovarové koleno / líčko / jaternicový prejt

zdroj – <http://www.typomil.com/sazba/interpunkce.htm>